نوێکردنەوەی دیموکراتی[1]

Demokratins förnyelse

خوێندنگەیەك لە ناو زانستی سیاسەتدا هەیە، بەتایبەتی لە وڵاتانی ئەنگلۆساکسیدا، کە ئەوە نێزیکەی بە شتێکی تا ڕادەیەك پۆزەتیڤ دادەنێت کە مرۆڤەکان جۆرێك لە بێدەربەستیی بەرانبەر بە پرسگەلەکانی کۆمەڵگا دەنوێنن. [ئەم بیرە مەبەستی ئەوەیە کە] ئەگەر هەمووان بە پەرۆشەوە ئارەزوومەندی سیاسەت بن ئەوا زەمینە بۆ توندڕەویی و بێتەحەمولیی دروست دەبێت. پاسێڤیتی (دوورەپەرێزیی) و کەم دەربەستبوون دەتوانێت بەو مانایە بێت کە خەڵك لە چۆنیەتی کارکردنی سیستەمی دیموکراتیی و ئەو بڕیارانە ڕازیین کە ئەو سیستەمە بە ناوی ئەوانەوە دەریان دەکات.
زەحمەت نییە تێبگەیرێت کە ئەم تیئۆرییە دەستەخوشکی ئەو بیرانەیە سەبارەت بەو دیموکراتیە باشەی [کە گوایە] هەموو ئامانجە گرینگەکانی فەراهەم کردووە. [بە پێی ئەم بیرە] ئەوەی دەمێنێتەوە هەر ئەوە ماوە کە کەمێك خزمەتگوزاریی باشتر لە بواری جیاوازدا پێشکەش بە مرۆڤەکان بکردرێت. ئەوەش هەروەها زەحمەت نییە کە بتوانرێت ببینرێت کە ئەم تیئۆریە برای ئەو بیرەیە کە پڕوای بە پووکانەوە و مردنی ئایدیۆلۆژیەکانە لە ناو کۆمەڵگای باشبژێتی (ڕەفاهیەتی) پێشخراودا. ئەمە ڕەنگی ئەو مێرگە سەوزە ساختەیەی ساڵانی پەنجا و شەستەکانە کە دەدرێتەوە. [بە پێی ئەم بیرە] هەموو شتێك لە خۆیدا تا ڕادەیەکی باش چاکە. [دەگوترێت] هیچ لە سیستەمەکە مەگۆڕن. [هەر] ئاگادار بن کە گارانتی بۆ مافگەل و ئازادیە دیموکراتیەکان و بۆ کێبڕکێیەکی ماقووڵ لەسەر دەستەڵات وەدەستگرتن لە ناو ئەو گرووپە جیاوازنەدا هەبێت کە لەگەڵ یەکدا ڕەقابەتیانە. ئەو کاتە گارانتی دژ بە کەڵکوەرگرتنی ئاوەژوو لە دەستەڵات دروست دەبێت و هەروەها گارانتی ئەوەش پەیدا دەبێت کە دەستەڵات بەکاربهێنرێت بۆ گۆڕینی باشبوون و هاوئاهەنگیی سیستەمەکە.
بناخەی ئەم بیرە - هەروەکوو لەیف لەڤین Leif Levin لە خوێندنێکی ئارەزووئامێزدا پێشی خستووە - لەگەڵ ئایندەبینیی کلاسیکی دیموکراتیی سەبارەت بە بەشداربوونی چالاکانە لە کاروباریی هاوبەشیانەدا وەك ڕێگایەك بەرەو پێشکەوتنی کەسیی و خۆناسینەوە لە دژایەتیدایە. ئەم بیرە هەروەها کەموکورتیەکی شایانباسی تێدایە. [ئەویش ئەوەیە کە] پاسێڤیتی (دوورەپارێزیی) پێویست ناکات نیشانەیەك بێت کە بە مانای خۆشبەختی و ڕازیبوون بێت. دوورەپارێزیی دەشتوانێت هەروەها دەربڕینێك بێت بۆ بێدەستەڵاتیی. لە ئەمەریکا زوو نیشاندرا کە چالاکیی سیاسیی لە ناوچە هەژارنشینەکان و ڕەشپێسنشینەکاندا، لە ناو ئەوانەدا کە مووچەیان نزمە، کە بێکارن، کە هەر زۆر هەژارن، بەتایبەتی لاواز بووە. ئەم مرۆڤانە خۆیان لە دەرەوەی سیستەمەکەدا دەبینیەوە، و پێیان وانەبوو بتوانن کاری تێ بکەن، بێ ئەوەی چاوەڕووانیەکیان لە سیستەمەکە هەبێت کە بتوانێت کێشەکانیان چارەسەر بکات. ئەو مرۆڤانە دوورەپەرێز بوون چونکە لاواز بوون و هەستیان بە بێدەستەڵاتیی دەکرد.
ناکرێت ئەمە سەرمان سووڕ بهێنێت. ئەم باسە لەگەڵ ئەزموونەکانی مێژووی بزووتنەوەی کرێکارییدا دێتەوە. کرێکارە دوورەپەرێزەکەی ناو کۆمەڵگای سەرەتای دەستپێکردنی پیشەسازیی لە بەشی خۆی ڕازی بوو، چونکە خەونی بە چارەنووسێکی دیکەوە نەدەبینی. بە هەر حاڵ دەستەڵاتداران وایان دەبینی. کرێکارە کاراکە (چالاکەکە) داوای گۆڕانکاریی دەکرد. دیموکراتی بۆ بزووتنەوەی کرێکاریی بوو بە ڕێگایەك بۆ دەربازبوون لە بێدەستەڵاتیی. کاتێك کە سۆسیالدیموکراتیی لە کۆنگرەکەی شاری نۆرشۆپیندا Norrköping ئەو ویستەی ڕاگەیاند کە خوازیاری تاقیکردنەوەی ڕێگای ئاشتیيە بۆ وەدەستهێنانی مافی دەنگدان بۆ گشت لەبەرئەوە نەبوو گارانتی چاك بوون و سەقامگیریی لە سیستەمەکەدا بکات. لەبەرئەوە بوو کە بە هاوکارپی کارایی گەل سیستەمەکە بگۆڕێت و بۆ ئەوەی کە کۆهەژاریی، بێکاریی و ئەو دۆخە فرە دژوارانە ڕابماڵێت کە مۆرکی خۆی بە کۆمەڵگای ئەو دەمەوە نابوو.
ئەم فێربوونە بناخەییە برەوی خۆی لە دەستتدا دەهێڵێتەوە. بۆ ئێمە دیموکراتی ڕەگی لە هەبوونی ئەو داوایەدایە کە بۆ گۆڕانکاریی لە ڕیئالیتە کۆمەڵایەتیەکەدا دەیکات. داوا بۆ هەبوونی مافی هاوبڕیاریی لە گیروگرفتگەلی ڕۆژانەی مرۆڤەکانەوە سەرچاوە دەگرێت. ئەو دەم وا بوو. ئێستایش هەر وایە. دۆخە ناجۆرەکانی ژیانی کار، هەڕەشەی ژینگە، ترس لە بێکاربوون وای لە مرۆڤەکان کردووە کە داوایەکی تا دێت زیاتریان بۆ بەشداریکردن و لەگەڵدابوون هەبێت کاتێك کە سەبارەت بە گۆڕینی ژینگەی کۆمەڵایەتییانە. قسەی وەکوو هەبوونی کۆمەڵگایەکی نێزیکەی بێخەوش و تیئۆریی سەبارەت بە دوورەپەرێزیی چاك، دوو شتن کە لەگەڵ یەکدا دێنەوە. ڕەخنەی تووندبوو لە کۆمەڵگا و ئەو شەپۆلە

---

[1] نوێکردنەوەی دیموکراتیی Demokratins förnyelse بریتیە لە یەکێك لە کۆمەڵێك وتاری جودا لە کتێبی **Att vilja gå vidare, Olof Palme. Tidens förlag, 1974 s. 44**

بەهێزە بەدیموکراتیکردنەی کە لە کۆتایی ساڵانی شەستەکاندا لە ئارادا بوو لەسەر هەمان هەوڵ و تەڵاش دامەزراوە کە بۆ گۆڕین و باشترکردنی کۆمەڵگایە.
ئەگەر مرۆڤ خوازیاریی چالاکیەکی گەورەتری دیموکراتیانە بێت و ئەو داوایە پەسەند بکات کە بۆ دەستڕۆیویی لە سیستەمەکەدا دەکرێت، ئەوا دەبێت پرسیارەکان سەبارەت بە کام جۆرە چالاکیی و دەستڕۆیویی بن؟ ئەمە گرفتێکی گەورەیە. چونکە ئا لێرەدایە کە هەندێك مەترسی خۆیان مەڵاس داوە.
ماوەیەك لەمەوبەر لەسەر ئەم باسە لەگەڵ کەسێك کە لە وڵاتێکی دیکەوە بۆ سەردان هاتبوو دەلیلم هێنایەوە. بێگومان حوکمەتێك دەبێت بەرپرسیارێتی خۆی بۆ ئەو باوەڕە هەڵبگرێت کە هەیەتی و دەبێت بتوانێت هەبوونی خۆی بخاتە گرەوەوە. هەروا بەو شێوەیەش سەرنجڕاکێشە کە ئەم پرسیارە بکردرێت: ئەگەر لە پرسیارێکی گەورە و ڕیاردەرانەدا بۆ گەل حوکمەتی وڵاتێك بێت و بە پێچەوانەی ڕایەکی ڕوون و دیاریی خەڵکەکەوە هەڵوێست وەربگرێت، چۆن ئەم کارە لەگەڵ ئەو داوایەدا کە بۆ زێدەترکردنی بەدیموکراتیکردن و بەشداریکردنە دێتەوە؟
وەڵامەکە ئەوەبوو کە ئەمە فرە باش دێتەوە. لە پرسیارە گەورە و ڕیاردەرەکاندا حوکمەت دەبێت ڕیار بدات. ئەو پرسیارانە فرە گەورە و ئاڵۆزن بۆ خەڵك کە بتوانن هەڵیان بسەنگێنن. ئا لەوێدا مرۆڤ ناتوانێت بە باشی ڕای خەڵك لە بەرچاو بگرێت. بەڵام لەلایەکی دیکەوە ڕیزێك پرسیاری دیکەی بچووك هەن، نێزیك بە ژیانی ڕۆژانە کە تیایاندا هاوڕیاردان بەهایەکی ئەرێنیی هەیە و دەبێت بە توندی بە جۆش بخرێت.
ئەو دەلیلهێنانەوەیە دەشێت بۆ کەسێك جێی باوەڕ بێت. ئەمە مەترسیدارە. ئەمە دەشێت بە مانای کردنەوەی دەروازەیەك بێت [سەرەتایەك بێت] بۆ داسەپاندنی دەستەڵاتی کەمینە (ئۆلیگارکی). بەم جۆرە بەدیموکراتیکردن وەکوو میتۆدێك دەخرێتە بەردەست بۆ وەدوورراگرتنی خەڵك لە پرسیارە ڕیاردەرەکان، وەکوو گەمەیەکی سەرگەرمیی گلادیاتۆری ئێستا یان کۆن، شێوەیەك بۆ مەشغوڵکردنی خەڵك بێ ئەوەی بە ڕاستیی بتوانن کار بکەنە سەر ئەو پرسیارە ڕیاردەرانەی کە هەن.
بەو جۆرە من بە هیچ شێوەیەك نەکەوتوومەتە پۆلەمیکەوە (دەمەجەنگیی polemic[2]) دژ بەو بیرەی کە داوای زۆرکردنی کاریگەریی دەکات لەمەڕ ئەو پرسانەی کە نێزیك بە ژیانی ڕۆژانەن. بە پێچەوانەوە ئەمە هۆیەکی ڕیاردەرانە و تا دێت گرینگە لە زۆرترکردنی بەدیموکراتیکردندا. ئەوە کارێکی ژیرانەیە کە ئێل ئو (لاندسئۆرگانیزاسیۆنن) خاڵی قورسایی دەخاتە سەر دیموکراتیی شیرکەت لەسەر ئەو پرسانەی کە نێزیك بە ئەردی کارە (پیشەگا، ورشە): ژینگەی کار، سیاسەتی کارمەندان، ڕێکخستنی کار و هتاد. ئەمانە پرسگەلێکن کە مرۆڤ ڕاستەوخۆ و دەستبەجێ دەتوانێت کاریگەریی لەسەریان دابنێت و لەو شوێنانەشدا مووچەخۆران هەن کە خاوەنی تواناییەکی دانسقە و بێبێنەوبەرەن. ئەوە کارێکی دروستە کە مرۆڤ لە ڕێگای جوداوە هەوڵدەدات کاریگەریی هاووڵاتیان لەسەر پرسیاری جودا کە پێوەندی بە شارەوانیەکانیانەوە هەیە، بە ناوچەکانیانەوە هەیە، بە گەڕەکەکانیانەوە هەیە و هەوڵدەدات کە هێندەی دەکردرێت مافی ڕیاردانی ڕاستەقینە ناناوەندیی (ناوەند ڕەواندنەوە) بکەن. ئێمە دەبێت هێندە تەوانا و تاقەتمان هەبێت کە بتوانین ئەو لایەنە ئەرێنیە (پۆزەتیڤە) ببینین کە بە چاوی هەندێك چالاکیی زێدەکراوە کە لەو ساڵانەی دوواییدا لەو بوارانەدا گەشەی سەندووە. ئەمە لایەنی کەم دەبێتە مایەی خۆتاقیکردنەوەیەکی بەسوود.
بەڵام ئەمەش بەس ناکات. دەبێت پێوەندیەك لە نێوان کارە ئاساییەکان و هەوڵدانەکاندا بۆ گۆڕینی کۆمەڵگا بە گشتیی هەبێت. ناناوەندیکردنێکی ئارەزووکراو نابێت بەو مانایە بێت کە مرۆڤ هەوڵی ئەوە بدات هەل لە دەست مرۆڤەکان هەڵبچڕووکێنێت کە بتوانن هەڵوێست وەربگرن و کاریگەرییان لەسەر ئەو ڕیارانە هەبێت کە دەبێت لە ناوەندا بمێننەوە. زێدەبوونی هەل بۆ کاریگەریی لەسەر ستروکتوری (ساختمانیی) کۆمەڵگا بە شێوەی بچووك نابێت بەو مانایە بێت کە مرۆڤ دەستبەرداریی هەوڵ و تەقەڵاکان بێت بۆ باشترکردنی ستروکتورەکانی کۆمەڵگا بە شێوەی گەورە. ڕێگام بدەن یەك دوو نموونە بهێنمەوە:
ئێمە دەمانەوێت ژینگەی کار بگۆڕین. ئەوە دەبێت ڕاستەوخۆ لە شوێنی کاردا ڕوو بدات. دامەزراوان دەبێت هەلی زێدەتریان بۆ فەراهەم بکرێت کە ڕیار لەسەر ئەو ژینگەیە بدەن کە خۆیان تیایدا دەژین. بۆ ئەوەی ئێمە بتوانین ئەمە بکەین دەبێت مافێك بۆ ڕیاردان لە هەموو شوێنێکی کاردا دابمەزرێنرێت. دەبێت یاسا هەبێت کە داوای تەندروستیی و داوای ژینگە، کە توێژینەوە بۆ بەرەوپیشەوەبردنی هۆشیاریی، کە سەرپەرشتیی جێبەجێکردنی یاساکان داسەپێنێت. دەبێت هاوئاهەنگییەك لە نێوان کاریگەربوون لەسەر ئاستیی ئاسایی و هەوڵدان بۆ گۆڕینی کۆمەڵگا بەگشتیی هەبێت.
سیاسەتێکی ناوچەیی باش نابێت هەر بە تەنها لەسەر چالاکیی و ئەو کەرەستانە دابمەزرێنێت کە بە تەنها لە خودی ئەو ناوچەیە خۆیدا هەن. ئەگەر وا بێت لەو حاڵەتەدا پێویست بە هیچ جۆرە هەنگاوێکی گونجاندن ناکات. هەموو جۆرە هەنگاوەچارەکانی بەرابەرکردنی باجی شارەوانیی بۆ پشتگیریی لە

[2] پۆلەمیك (دەمەجەنگیی polemic) واتا ڕاستیەکەی بە کوردی دەبێت بە دەمەجەنگیەك کە خۆدژگوتنی تێدا بێت.

پەیداکردنی کار لەسەر ئەو بیرە دامەزراوە کە هاوپشتیی کۆمەڵگا لەو هێزانەی بازاڕ کە هەن بەهێزترە.
بیرە بناخەییەکە ئەوەیە کە ئێمە بتوانین نیگامان بڵند بکەین بۆ سەروو ئەو گیروگرفتە نێزیکانەی کە لە ناوچەکانی خۆمان لەبەردەماندان بۆ ئەوەی گەشەیەکی ناوچەیی بەرابەر (پارسەنگکراو) بۆ هەموو هاووڵاتییەك لە کۆمەڵگادا بکەین بە پرسیارێکی گرینگ. ئەوەش بەوە دەکرێت کە ڕێکخستنێکی کۆمەڵگا دابمەزرێنین کە مەجال بۆ ئەم هاوپشتێتیە بکاتەوە.
ئەوە هەر زۆر ناماقووڵە کە بگوترێت و پێ دابگیرێت کە گوایە پرسیار هەن کە زۆر گەورە و ئاڵۆزن بۆ ئەوەی مرۆڤی ئاسایی بتوانن هەڵوێستیی بەرانبەر وەربگرن. کاتێك مرۆڤ بۆچوونێکی وا پەسەند بکات ئەوا یەکەم هەنگاو بەرەو تێکنۆکراتیی، دەستەڵاتداریی پسپۆڕان و دەستەڵاتداریی کەمینە دەنێت. پێویست ناکات ببین بە قوربانیی هیچ لەدەست نەهاتوو بۆ هێزگەلی نەناسراو کە ناتوانین کاریگەرییمان لەسەریان هەبێت، بۆ بڕیاری پسپۆڕ کە ناتوانین لێیان تێ بگەین، بۆ کرداری سیاسیی کە ناخرێنەبەردەست و کە ئێمە ناتوانین ئاگاداریان بین. زۆرینەی ئێمە پسپۆڕ نیین. ئێمە وابەستەی کەرەستە و زانیاریی پسپۆڕانیین و دەبێت لەو دۆخەیشیدا ڕێزمان بۆی هەبێت. بەڵام بڕیارە چارەنووسسازەکان لە بناخەدا پێوەندیی بە کۆمەڵێك بەهاوە هەیە سەبارەت بە جۆرێك گەشەی خوازراو بۆ کۆمەڵگا کە تیایدا هیچ ئێلیتێك (نوخبەیەك) داوای ئیمتیاز نەکات و خۆی بە ئاقڵتر دانەنێت. سیاسەت شتێکە کە دەست پێی دەگات، کە شیاوی ئەوەیە کە هەر کەسە و کاریگەریی خۆی لەسەری دابنێت. ئەمە ئەو پەڕی مانای دیموکراتییە. لەبەرئەوەیە ئێمە هەروەها لە شورای ڕاوێژدا شێلگیرانە پرسە ناوەندیە گونجێندراوەکانی کۆمەڵگامان خستووەتە بەرهەڵسەنگاندنی بەشداران. ئێمە لەسەر ئەم کارە بەردەوام دەبین.

* * *

سیاسەت لە سیستەمی دیموکراتیی چالاکدا دەکەوێتە ژێر هەندێك داواوە کە قابیلی خۆلێلادان نیین. سیاسەت دەبێت بە بەهاگەلێکی تەواو ڕوونەوە کە بخرێتە بەردەست و بە کۆمەڵگابینیەکی باش بیرلێکراوەوە بکردرێت. ئایدیۆلۆژیەکان نەمردوون. لە سەردەمێکدا کە داواکاریی زۆر گەورە بۆ گۆڕانکاریی هەن بەتایبەتی داواکاریی گەورە لەسەر خۆگریی (توند و تۆکمەیی) بناخەسەرەکیەکانی کۆمەڵگابینیی دەبێت.
ئامرازی کۆمەڵگاگۆڕیین ئەوەیە کە بەردەوام ڕێکخستنێکی بەهێز هەبێت. مووچەخۆرانی ئاسایی دەبێت پێکەوە و یەك بن بۆ ئەوەی بتوانن بەرژەوەندیەکانی خۆیان بسەپێنن و داواکاریەکانی خۆیان بەئەنجام بگەیەنن. دەنا دەبن بە تۆپی بازیی بەرژەوەندییە گەورەکان. پەر ئولۆڤ ئێنکفیست Per Olov Enquist لە کتێبە نوێیەکەی خۆیدا بزووتنەوەی کرێکاریی بەوە تاوانبار دەکات کە وەرزشی پشتگوێ خستووە وەکوو دەرپرینێك بۆ بیری هاوپشتێتی و بیری هاوبەشێتیی. من لێرەدا ئەم باسە ناهێنمە ئاراوە. بەڵام مرۆڤ دەتوانێت بیهێنێتە بەرچاوی خۆی کە گەشەی کۆمەڵگامان چلۆن دەبوو ئەگەر مووچەخۆران، کرێاران، کرێنشینان، لە ڕێکخستنێکدا خۆیان ڕێك نەخستایە، ئەگەر بیری هاوپشتێتیی خۆی دەرنەبڕیایە کاتێك کە سەبارەت بە هۆشیارکردنەوەی گەلە، کە سەبارەت بە هونەر و کولتورە. پاراستنی بزووتنەوەی گەل وەك پارێزەیەکی دڵنیایی بۆ مرۆڤەکان بە بەردەوامیی یەکێك دەبێت لە هەرە ئەرکە گرینگەکانمان بۆ ئەوەی بتوانین دیموکراتیی لە کۆمەڵگای سوێددا بپارێزین.
بۆ ئەوەی بتوانین ئارەزووەکانمان بگەیەنینە بڕیار دەبێت خاوەنی سیستەمێکی نوێنەرایەتی بین. ئەمە ئایدیالیی نییە، بەڵام [تا ئێستا] هیچ شتێکی لەوە باشتر نییە، ئەگەر بمانەوێت کە دیموکراتیی هێزی کرداری خۆی بهێڵێتەوە.
لەو دووایانەدا جۆرێك لە ڕاوەدوونانی نوێنەران لە ئارادا بووە. [دەگوترێت کە] نوێنەران ئەوانەن کە خاوەن دەستەڵاتن. لەبەرئەوە جێی گومان و شکن. بۆیە دەبێت دژایەتیان بکردرێت و پەردەیان لەسەر هەڵماڵدرێت.
بێگومان نوێنەر هەن کە جێی خۆیەتی دژایەتیان بکردرێت و پەردەیان لەسەر هەڵماڵدرێت و هەموویان دەبێت بەرگەی لێرووانین و ڕەخنەی نێزیك بگرن. ئەوەی کە من لەمەدا بەرپەرچی دەدەمەوە ئەو بەرخوردەیە کە هەوڵبدرێت مۆری گومانلێکراویان لێبدرێت تەنها لەبەرئەوەی کە نوێنەرن. ئەم جۆرە هەڵوێستە لە بناخەدا ڕەنگی دیاردەیەکی دژبەدیموکراتیی دەداتەوە.
کۆمەڵگای سوێدیی لە بناخەدا لەلایەن دەیان هەزار کەسەوە دامەزرێنراوە کە ئامادە بوون متمانەی هاوڕێیانی خۆیان بخەنە سەرشانیان و ئەو زەحمەتە زۆرە هەڵبگرن کە واقیع بگۆڕن. خەباتی ئەم مرۆڤانە هەروەکوو پێشمەرجی چارەنووسساز دەمێنێتەوە بۆ ئەوەی کە دیموکراتیەکی گەلیی تەنانەت لە ئاییندەشدا بتوانێت بمێنێتەوە، پێشبخرێت و هێزی تێدا هەبێت کە کۆمەڵگا بگۆڕێت. ئەم کارە بە زۆریی لە ڕۆژانی دژواردا ئەنجام دراوە. درامای کارەکە لە باشتربوونی مەرجگەلەکانی ژیاندا ڕەنگ دەدەنەوە.
ئێمە نابێت هێندە گەوج بیین کە بهێڵین کەمینەی بچکۆلەی ڕاست و چەپ بێن و متمانەمان لەناوبەن و کارکردەمان لای ئەم خەڵکانە لاواز بکەن. بەو ڕیسکەوە کە ڕەسمیی بێمەگوێ دەوێرم پێ دابگرم کە

مێژووی دیموکراتیی سوێد دەبێت بە بیرەوەریەکی پیرۆز (بە ئاپرووو) بۆ نوێنەران لە شارەوانیەکان، لە پارتە سیاسیەکان و لە بزووتنەوە گەلیەکاندا.
بەڵام بێگومان دەکرێت ڕەخنە لە سیستەمی دیموکراتیی نوێنەرایەتیانە بگیردرێت.
ئەگەر بڕیار وایە دیموکراتیی پێش بخەین ئەوا پێویستە بە بەردەوامیی *کارەکەی بەبایەخ* و بازنەی کارتێکردنەکەی *بەرفراوانتر* بکەین.
ئەوە بەس ناکات کە بگوترێت: لە دیموکراتی نوێنەرایەتیانەدا خەڵك نوێنەرانی خۆیان هەڵدەبژێرن. ئیتر ئەم نوێنەرانە دێن و کاری خۆیان ڕادەپەڕێنن. ئەگەر مرۆڤ بیەوێت کار بکاتە سەر بڕیارەکانی ئەوان ئەوا فۆرمی پێرەوبەند هەن بۆ ئەو کارە. ئەگەر بێت و مرۆڤ لێیان ناڕازیی بێت دەتوانرێت بە سەرەی دیموکراتیی بگۆردرێن بە کەسانی دیکە.
لە ڕووی ڕەسمییەوە ئەمە وایە. لە ڕاستەقینەدا ڕووانینێکی پاسیڤانە (دوورەپەرێزانە) لە دیموکراتیی لە ئارادایە. متمانەداریی هەر تەنها بە مانای هەڵگرتنی بەرپرسیاریی بۆ ڕاپەڕاندنی کارێك نایەت. ئەوە هەروەها ئەو ئەرکەیشی تێدایە کە نوێنەر بچێت بۆ لای خەڵك و باس لە گیروگرفت و کارەکانیان بکەن، گفتوگۆیان لەگەڵدا بکەن، گوێ لە بۆچوونەکانیان بگیردرێت، ئامادە بن هەڵوێستەکانیان بگۆڕن.
ئەم بەنرخکردنەی دیموکراتی دەبێت لە هەموو بوار و ئاستێکدا ئەنجام بدرێت. لە ناو شارەوانیەکاندا، لە بزووتنەوە گەلییەکاندا، لە ناو پارتیدا. گەلێك نیشانەی بەڵێنئامێز بۆ نوێکردنەوەیەکی لەو جۆرە هەیە. چالاکیە شارەوانیەکان لە شاری ڤێستەرۆس و بۆرلێنگە، بۆ نموونە گرەوی مەزنی هەرەوەزیی لە کۆنگرەیەکی کرپاراندا، چالاکیی لە گەلێك ڕێکخراوەی پارتی لە ئاستی ناوچەدا. هەبوونی شورای ڕاوێژ لە ناو بزووتنەوەی پارتی و سەندیکادا بە مانای نوێکردنەوەیەکی بێهاوتای فۆرمەکانی کار دێت، کە نە تەنها لە ڕێکخراوەکانی دیکەدا لێرە لە وڵات، بەڵکو هەروەها لە لەسەر ئاستیی نێونەتەوەییش چاوی لێکراوە.
ئێمە هەروەها دەبێت خودی دیموکراتییش *بەرفراون* بکەین. کۆنگرەی لاندس ئۆرگانیزاسیۆن (ئێل ئو) بەو مانایە دێت کە بزووتنەوەی کرێکاریی سەنگەرەکانی خۆی هێناوەتە پێشتر. بزووتنەوەی سەندیکایی ئەرکێکی مەزنی بەرپرسیاریی هەڵگرتنی خستووەتە سەر شانی خۆی. بزووتنەوەی مووچەخۆران لەسەر هەمان ڕێچکە دەڕوات. ئەوە کاری ئێمەیە وا بکەین کە مووچەخۆران باشترین بارودۆخیان لە کارەکانیاندا لە دەستدا بێت. لەبەرئەوەیە کە دەبێت یاساکان بگۆڕدرێن وا کە بناخەیەکی باشتر بن بۆ بەدیموکراتیکردنی ژیانی کار، کە کاریگەریەکی ڕاستەوخۆیان لەسەر ژینگەی کاری خۆیان هەبێت و هەروەها کاریگەرییش لەسەر سیاسەتی دامەزراوان لە کارگەدا.
دیموکراتیەکیی بەنرخ پێویستی بە ئاوەڵەییە. ئاوەڵەیی ڕووەو ناوەوە لە ناو ڕێکخراوی خۆدا. ئاوەڵەیی ڕوو بە دەرەوە ڕوو بە ئاراستە بیروبۆچوونە جیاوازەکانی دیکە.
لە ناو کۆمەڵگای سوێددا بیری ئایدیۆلۆژیی جیاواز هەیە، ناکۆکی بەرژەوەندیی بەرچاو هەیە. ئەوانە نابێت بشاردرێنەوە. بەڵام هاوکاتیش دەبێت هاوپشتیەکی بنچینەیی کۆمەڵگایی هەبێت کە هەموو هاووڵاتییان بگرێتەوە. سێکتاریزمی ڕوو بە ناوەوە شایەت بتوانێت ڕۆح بەهێز بکات، بەڵام ناتوانێت بەرەو پێشەوەی ببات. لە کۆنگرەی ئێل ئودا (لاندسئۆرگانیزاسیۆنن) گوتم کە هاوکارییکردن نەریتی بزووتنەوەی کرێکاریی سوێدیە. ئەمە بە هیچ جۆرێك مانای دەستبەردان لە بیرەکانمان و لە بەرنامەی سیاسییمان نییە. ئەمە هەروەها بەو مانایە نایەت کە ئەو ناکۆکیە بەرژەوەندیانە بشارینەوە کە لە ناو کۆمەڵگای سوێددا هەن. بەڵام بەو مانایە دێت کە ئێمە ڕێگاکان سەبارەت ئەو پرسانە کە بە پلەی یەکەم لە ژیانی ڕۆژانەی خەڵکەکاندا گرینگن بەرەو ڕێککەوتنێکی ئاقڵانە تاقی بکەینەوە.
منیش ئەو پرسیارەم کرد: ئایا هاوکاریی مەترسیدارە؟ [نەخێر] مەترسیدار نییە ئەگەر مرۆڤ بزانێت لە کوێدا وەستاوە و چی دەوێت، ئەگەر ئاراستەی ڕێپێوانەکە ڕوون بێت. سۆسیالدیموکراتیی هەڵوێستی خۆی ڕوون نیشان داوە. ئەمە لە بڕیاری کۆنگرەی ساڵی ١٩٦٩ ـ ی پارتیدا و لە مانیفێستی کرامفورس Kramforsmanifestet لە ساڵی ١٩٧٠ـ دا خراوەتە بەردەست. ئێمە هەوڵ و تەقەلای خۆمان لەم چەند ساڵەدا کە بەڕێوەیە بۆ بەڕیفۆرمەکردنێکی ژیانی کار لە بەرفراوانترین مانایدا تەرخان دەکەین: ژینگەی کار، هەبوونی کار، دڵنیایی دامەزراندن و دیموکراتیی کارگە. ئەمە گرینگە. چونکە ئەمانە گیروگرفتێکن کە لە ژیانی ڕۆژانەی خەڵکەکاندا لە ڕیزی هەرە پێشەوەن. بەئەنجامگەیاندنێکی ئەم بەرنامەیە بە مانای گۆڕینی پێوەندیەکانی دەستەڵات دێن لە ناو کۆمەڵاگی سوێددا، لە ناو کارگاکاندا و هەروەهاش لە ناو کۆمەڵگای سوێددا بەگشتیی. ئەمە گرینگە بۆ فەراهەمکردنی (چەسپاندنی) داواکاریە کۆمەڵایەتیەکان. لەلایەکی دیکەوە ئەمە هەروەها بە مانای پێشخستنی ئابووریی تێکەڵاو (لیکدراو) ـ ـیش دێت. ئەگەر کۆمەڵگا هەر ئێستا ئامادە نەبێت کە هەموو شیرکەتە بچووك و مامناوەندیەکان لە وڵاتدا بخاتە ژێر چاوەدێریی و بندەستی خۆیەوە، ئەوا با گومان و چاوەڕوانییش نەهێنینە ئاراوە. ئەگەر ئێمە ئامادە نیین کە هەر هەموو پیشەسازیی ناردنەدەرەوەمان بکەین بە ئی کەرتی دەوڵەتیی ئەوا هیچ هۆیەکیش نییە کە وا خۆمان نیشان بدەین کە گەرەکمانە ئەوە بکەین: چونکە ئەگەر بەمە کەڵەك لە خۆمانیش نەدەین ئەوا کەڵەك لە خەڵکی دیکە دەدەین. ڕاستیەکەی ئەوەیە کە ئێمە هۆمان

لەبەردەستدایە کە دەربەستبوون سەبارەت بە بارودۆخەکانی بەرهەمهێنان لە هەموو جۆرەکانی شیرکەتدا نیشان بدەین، و کە هەنگاوی جودای کۆمەڵگا، کە پشتگیریی ناوچەیی، کە ڕێساگەلی کاربۆهاسانکردن، کە ڕێساگەلی باج و ماڵات و شتەکانی دیکە هەموو بۆ ئەوە فەراهەمکراون و دامەزراون کە جۆش و خرۆش بە شیرکەتداریی شیرکەتەکان بدات. لە ئاستیی نەتەوەییدا ئەمانە زۆر بە باشی بەکار دەبردرێن.
هاوکاتیش ئێمە زۆر بە ڕاشکاویی و ڕوونیی دەڵێین: ئێستا ئێمە سەنگەرەکانمان ڕووەو پێشەوە دەگوێزینەوە. ئەوە گرینگە بۆ ئەوەی کە سوێد بە وڵاتێکی پێشکەوتووی پیشەسازیی بمێنێتەوە. ئەو کارە بۆ هێنانەدی و بەرفەراهەمکردنی داواکاریە کۆمەڵایەتیە بناخەییەکانی خەڵك کە بۆ هەبوونی ژینگەیەکی دڵنییای کار هەیانە، گرینگە. ئا لەم خاڵەوە ئێمە ئامادەین کە بە ڕاشکاویەوە بڵێین کە هاوئاهەنگیبوونەکە چەند درێژ دەبێتەوە. ئەگەر بزووتنەوەی کرێکاریی بە هێرشەوە ڕێ بپێوێت – کە واش دەکەین – ئەوا بۆ ئەوەی ناکەین کە دژایەتی لایەنانی دیکە بکەین، بەڵکو بۆ ئەوەی دەکەین کە هەلومەرجەکانی ژیان بۆ خەڵك باشتر بکەین.
بەڵام بێگومان ئێمە بێ شك ئامادەین بجەنگین [نە زەبرئامێز] ئەگەر پێویست کرا.
هێزی بزووتنەوەی کرێکاریی ئەوەیە کە ڕەگی خۆی لە واقیعی کۆمەڵایەتیدا داکوتاوە. لەبەرئەوە ئێمە دەمانەوێت کەلێنە کۆمەڵایەتیکان ساف بکەین، هەبوونی کار پێش بخەین، ژینگە باشتر بکەین، ژیانی کار پڕفۆرمێنین وا کە بتوانێت وەڵامی مرۆڤەکان لە خوازیاریاندا بۆ هەبوونی دڵنیایی، تەندروستیی، دادوەریی و هاوپڕیاربووندا بداتەوە.

ڕێبوار ڕەشید لە سوێدیەوە کردوویە بە کوردی
٢٠٠٧/٦/١٠